

Paweł Antonowicz

Ewa Kędzierska

Marian Pusiewicz

MODEL PEST UWARUNKOWAŃ ROZWOJU RYNKU GAZU W POLSCE – BENCHMARKING MIĘDZYNARODOWY

WSTĘP

Rynek gazu w Polsce, ale również i w Europie, stale podlega zmianom. Ten sektor jest wyjątkowo ważny dla gospodarki kraju zarówno z punktu widzenia gospodarczego, jak i w odniesieniu do autonomii i bezpieczeństwa narodowego. Jednym z głównych czynników prawnych determinujących przekształcenia w polskim modelu tego rynku jest ustawodawstwo Unii Europejskiej oraz realizowana unijna polityka energetyczna, zmierzająca w kierunku liberalizacji rynku oraz poprawy bezpieczeństwa energetycznego państw Wspólnoty. Autorzy opracowania podjęli się opisu wybranych uwarunkowań rozwoju rynku gazu w Polsce, biorąc bezpośredni udział w monitoringu tego sektora na potrzeby tworzenia informacji zarządczej w jednym z najważniejszych podmiotów tworzących polski rynek gazu – tj. w Polskiej Spółce Gazownictwa Sp. z o.o. (PSG). Wynikowe pracy zespołu autorskiego są bowiem opracowywane cyklicznie w ramach zasilania systemu informacji zarządczej PSG – poprzez tygodniowe raporty przekazywane kadrze menedżerskiej. Są one opracowywane przy wykorzystaniu metodyki dynamicznego modelu PEST. Nazwa modelu stanowi akronim podstawowych czynników, które podlegają monitoringowi w ramach analizy zmian, mających miejsce na rynku, tj. w szczególności czynników: (P) prawno-politycznych, (E) ekonomicznych, (S) społecznych

i (T) technologicznych (szerzej m.in.: Lisiński 2004: 72–74, Antonowicz 2014: 39–43).

Celem głównym niniejszego opracowania była analiza i ocena zmian zachodzących w liberalizującym się rynku gazu w Polsce na tle uwarunkowań międzynarodowych. Autorzy wykorzystali następujące metody badawcze: analizę aktów prawnych regulujących rynek gazu w Polsce i UE, krytyczną analizę literatury, ze szczególnym uwzględnieniem piśmiennictwa branżowego, a wnioskowanie zostało oparte w głównej mierze na metodzie dedukcji. Niniejsze opracowanie zostało oparte na stanie wiedzy autorów na dzień 31.05.2017, co jest istotne z punktu widzenia zarówno opisanych w dalszej części czynników regulacyjnych, jak i kierunku zmian oraz stanu aktualizacji uwarunkowań geopolitycznych, w jakich znajduje się rynek gazu w Polsce.

1. PRAWNE I REGULACYJNE CZYNNIKI DETERMINUJĄCE OBECNY KSZTAŁT RYNKU GAZU W POLSCE

Zgodnie z jedną z podstawowych zasad systemu gospodarczego Unii Europejskiej – zasadą swobodnego przepływu towarów, usług, pracy i kapitału – kierunek regulacji (w tym dotyczących *stricto* rynku gazu) zmierza do modelu w pełni otwartego rynku, gdzie zarówno konsumenci (obywatele), jak i producenci (przedsiębiorstwa) będą mieli swobodę podejmowania decyzji. Budowany od 1999 r. wspólnotowy rynek gazu ziemnego jest ukierunkowany na realizację tej zasady w celu poprawy konkurencyjności i bezpieczeństwa dostaw, zwiększenia obrotów handlu międzynarodowego oraz doskonalenia standardów świadczenia usług sprzedaży i dystrybucji gazu (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE). Efektem realizacji niniejszych założeń jest m.in. Europejska Strategia Bezpieczeństwa Energetycznego czy Europejski Program Energetyczny na rzecz Naprawy Gospodarczej.

Programy i strategie unijne są zogniskowane na zabezpieczeniu krajów uzależnionych od jednego dominującego dostawcy gazu poprzez wspieranie wykorzystywania technologii skroplonego gazu ziemnego

(LNG) czy rozbudowy infrastruktury magazynowej i dystrybucyjnej, a także likwidowaniu tzw. „luk unijnej infrastruktury energetycznej”. Ma to zostać osiągnięte dzięki integracji rynku oraz zwiększeniu kooperacji i wzajemnych połączeń infrastrukturalnych – z 10% w 2020 r. do 15% w 2030 r. (<http://www.europa.eu>, dostęp: 4.05.2017). Innym istotnym aspektem unijnej polityki energetycznej jest zabezpieczenie środków finansowych na projekty kluczowe dla sektora w zakresie m.in. modernizacji i budowy infrastruktury sieciowej czy możliwości przyłączania źródeł odnawialnych do systemu energetycznego (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 663/2009). Głównym celem sektorowym Unii Europejskiej jest zwiększenie efektywności energetycznej UE o 20% do 2020 r. (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE).

Dyrektywy unijne znajdują swoje odzwierciedlenie w zaimplementowanych zapisach prawa krajowego oraz strategiach rozwoju kraju. Głównym celem polityki energetycznej Polski do 2030 r. w obszarze gazownictwa jest „zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju poprzez dywersyfikację źródeł i kierunków dostaw gazu”, co ma zostać osiągnięte przez: (a) wiele działań legislacyjnych oraz inwestycyjnych zmierzających do pozyskiwania nowych źródeł gazu ziemnego, (b) włączenie polskich podmiotów w przedsięwzięcia budowy gazociągów o skali międzynarodowej, a także (c) budowę i rozwój terminala LNG (*Polityka energetyczna Polski do 2030 roku*: 9).

Od 2013 r. w Polsce wdrożono tzw. „mały trójpak energetyczny”, czyli nowelizację polskich aktów normatywnych w zakresie energetyki. Jedną z najważniejszych zmian była tu aktywizacja przedsiębiorstw do obrotu paliwem gazowym na Towarowej Giełdzie Energetycznej. Przedsiębiorstwa zostały zobligowane do sprzedaży części gazu wprowadzanego do sieci w danym roku: od 30% w 2013 r., 40% w 2014 r., do 55% w 2015 r. (<http://www.pgnig.pl>, dostęp: 4.05.2017). Drugim elementem tej nowelizacji było uchwalenie rozporządzenia taryfowego Ministra Gospodarki, regulującego zasady kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczenia w obrocie paliwami gazowymi, w tym m.in. zmianę jednostki rozliczeniowej poboru gazu z metrów sześciennych (m³) na megawatogodziny (MWh). Ponadto rozporządzenie wprowadza

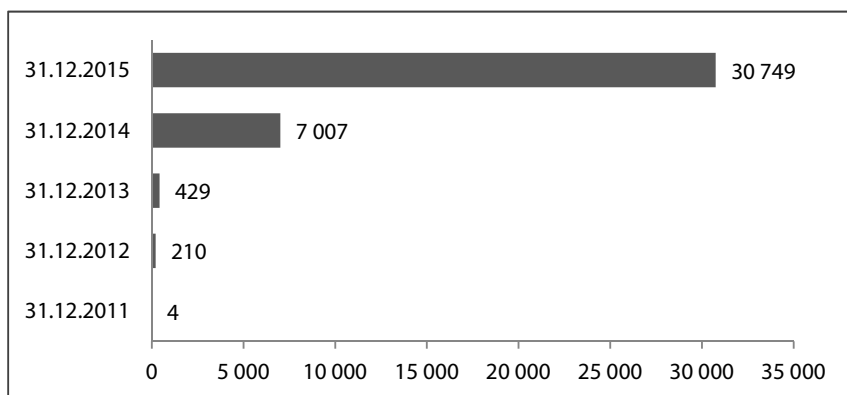
rozdzielenie rozliczania opłat za usługę przesyłu i dystrybucji od opłaty za obrót gazem, a także umożliwia prowadzenie rozliczeń między przedsiębiorstwami Unii Europejskiej korzystającymi z połączonych systemów przesyłowych (Rozporządzenie 2013).

Obecnie (w 2017 r.) model polskiego rynku gazu opiera się na podmiotach gospodarczych prowadzących działalność w zakresie pięciu obszarów biznesowych: (1) poszukiwania i wydobycia gazu, (2) magazynowania, (3) obrotu – sprzedaży, (4) dystrybucji paliwa gazowego sieciami wysokiego, średniego i niskiego ciśnienia oraz (5) przesyłu paliwa gazowego w sieci wysokiego ciśnienia (<http://www.rynek-gazu.cire.pl>, dostęp: 4.05.2017). Działalność w Polsce w powyższym zakresie jest regulowana, tj. wymaga udzielenia koncesji na prowadzenie działalności oraz zatwierdzenia taryfy cen świadczonych usług przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (URE)¹.

Efektem wdrażania kolejnych przepisów dyrektyw UE oraz podlegającego procesu liberalizacji rynku gazu w Polsce w zakresie działalności dystrybucyjnej jest: (1) rozdzielenie świadczenia usług

¹ Przez wiele lat pozycję monopolisty na polskim rynku posiadała Grupa Kapitałowa PGNiG S.A. (PGNiG), która poprzez wyodrębnione spółki prowadziła działalność we wszystkich pięciu obszarach. W strukturze PGNiG w latach 90. XX w. znajdowały się zakłady poszukiwań i wydobycia, okręgowe zakłady gazownicze, a także zakłady serwisowe (<http://www.pgnig.pl>, dostęp: 4.05.2017). Po wejściu Polski do Unii Europejskiej w strukturze PGNiG następowały kolejne zmiany. W 2004 r. został wydzielony obszar przesyłu gazu jako spółka PGNiG-Prześył, a obecnie OGP Gaz-System. W 2007 r., na mocy dostosowania prawa energetycznego do wymogów Dyrektywy UE, nastąpiło oddzielenie obszaru dystrybucji paliwa gazowego od działalności sprzedażowej. Wskutek tych zmian powstało sześciu regionalnych Operatorów Systemu Dystrybucyjnego (OSD): Dolnośląski, Karpacki, Wielkopolski, Pomorski, Górnoszląski oraz Mazowiecki; od 2013 r. skonsolidowanych w jeden podmiot – Polską Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o. (PSG). Od 1.01.2017 r. PSG funkcjonuje na podstawie 17 Oddziałów Zakładów Gazowniczych, wyodrębnionych zgodnie z podziałem administracyjnym kraju (<http://www.psgaz.pl>, dostęp: 15.05.2017). Kolejne zmiany prawa unijnego i krajowego w 2014 r. spowodowały konieczność wyodrębnienia spółki PGNiG Obrót Detaliczny (OD), mającej na celu obsługę klienta detalicznego w zakresie sprzedaży gazu i energii elektrycznej (<http://www.pgnig.pl>, dostęp: 4.05.2017). Interesujące wnioski odnoszone do GK PGNiG i dotyczące w szczególności konsolidacji sektora dystrybucji gazu w Polsce zawiera również opracowanie (Węgrzyn 2015: 89–101).

sieciowych od działalności handlowej, (2) zwiększenie potencjalnej możliwości pozyskiwania surowca od różnych dostawców oraz (3) doskonalenie standardów w działalności przesyłowej, dystrybucyjnej i magazynowej. W odniesieniu do działalności sprzedażowej i obsługi klienta została wdrożona jedna z elementarnych zasad UE, tj. zasada TPA (ang. *Third Party Access*), polegająca na „prawie dostępu każdego zainteresowanego uczestnika rynku do istniejącej infrastruktury sieciowej na transparentnych i niedyskryminacyjnych zasadach” (<http://www.ure.gov.pl>, dostęp: 4.05.2017, Sienkiewicz 2015: 1–19, Iwicki, Janusz, Szurlej 2014: 3–13). Dzięki implementacji tej zasady klienci przyłączeni do sieci dystrybucyjnej mają zapewnione prawo wyboru sprzedawcy paliwa gazowego przy jednoczesnym obowiązku zapewnienia bezpieczeństwa świadczenia usługi przez dostawcę. W wyniku wdrożenia TPA i uproszczenia procedury zmiany sprzedawcy gazu od 2014 r. obserwuje się zwiększenie aktywności klientów w tym zakresie, co zostało przedstawione na rysunku 1.

Rysunek 1. Liczba zmian sprzedawcy gazu ziemnego przez odbiorców końcowych wg stanu na koniec roku – w latach 2011–2015 [j.g.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Sprawozdanie 2016: 178.

Wraz z postępującą liberalizacją rynku gazu w Polsce obserwuje się zwiększenie liczby podmiotów działających w obszarze dystrybucji

i sprzedaży gazu. Według stanu na 31 grudnia 2014 r. koncesję URE na obrót paliwami gazowymi posiadało 141 podmiotów, a na koniec 2015 r. – 172 jednostki. W latach 2014–2015 udział PGNiG w sprzedaży gazu do odbiorców finalnych spadł z 89% w 2014 r. do 80% w 2015 r. (tab. 1; Sprawozdanie 2015: 146).

Tablica 1. Struktura sprzedaży gazu ziemnego do odbiorców końcowych w roku 2015

Sprzedawcy gazu vs podejmowane działania sprzedażowe	Sprzedawcy alternatywni		Grupa Kapitałowa PGNiG S.A.		Suma [MWh]
	[MWh]	[%]	[MWh]	[%]	
Sprzedaż do odbiorców końcowych ^a	20 962 163	13,82	130 705 818	86,18	151 667 981
Sprzedaż na potrzeby własne ^b	491 664	8,69	5 167 897	91,31	5 659 561
Zakup z zagranicy na potrzeby własne ^c	12 056 072	100,00	0	0,00	12 056 072
Suma [MWh]	33 509 899	19,78	135 873 715	80,22	169 383 614
Udział [%]	19,78	–	80,22	–	–

^a Sprzedaż gazu do odbiorców końcowych przez spółki obrotu działające w kraju.

^b Sprzedaż na potrzeby operatorów i zużycie własne spółek obrotu.

^c Zakup z zagranicy przez dużych odbiorców końcowych na potrzeby własne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Sprawozdanie 2016: 149.

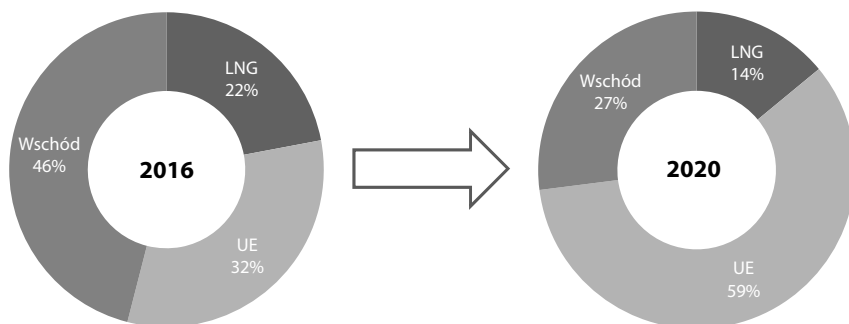
Kolejnym istotnym krokiem w stronę postępującej liberalizacji rynku gazu była nowelizacja w 2017 r. Ustawy Prawo energetyczne, która ograniczyła nadzór administracyjny Prezesa URE nad polityką cenową paliwa gazowego prowadzoną przez podmioty działające na rynku. Wskutek powyższej zmiany od 1 października 2017 r. przedsiębiorstwa są zwolnione z obowiązku przedkładania do urzędu regulacji taryf na sprzedaż gazu ziemnego dla klientów instytucjonalnych, tj. niebędących gospodarstwami domowymi (Ustawa Prawo Energetyczne 2017). W odniesieniu do cen sprzedaży gazu dla klientów indywidualnych, a nadzór Prezesa URE pozostaje utrzymany do końca 2023 r. (<http://www.ure.gov.pl>, dostęp: 4.05.2017).

Kształt rynku gazu w Polsce bezwzględnie determinują zachowania graczy na rynku międzynarodowym, natomiast polityka kraju zmierza do zwiększenia jego autonomii, tj. samowystarczalności rozumianej jako sytuacji, w której Polska uniezależni się od aktualnej, monopolistycznej pozycji głównego jej dostawcy (Rosji), m.in. poprzez długoterminową politykę (re)/negocjacji umów międzynarodowych, a także uczestnictwo w krajowych oraz międzynarodowych projektach infrastrukturalnych zmierzających do dywersyfikacji źródeł dostaw tego surowca.

2. GEOPOLITYCZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU RYNKU GAZU W POLSCE I KRAJACH SĄSIADUJĄCYCH

Brak dywersyfikacji źródeł dostaw gazu do Polski determinuje nie tylko słabą pozycję negocjacyjną na arenie międzynarodowej, lecz także ma strategiczny wpływ na kontekst bezpieczeństwa narodowego i autonomii naszego kraju. Tak postawiona hipoteza badawcza została poddana weryfikacji metodą dedukcji, przyjmując za punkt wyjścia proaktywne działania na poziomie politycznym, mające na celu, w możliwie nieodległej przyszłości, doprowadzenie do zmniejszenia siły negocjacyjnej strony rosyjskiej jako najistotniejszego obecnie dostawcy gazu na polski rynek.

Polska jest krajem zasilanym w głównej mierze gazem importowanym z zagranicy. Wydobycie krajowe stanowi drugorzędne źródło surowca. W 2015 r. zaimportowano 122,8 TWh gazu i wydobyto 43,5 TWh, co stanowi odpowiednio 74% i 26% dostaw gazu w Polsce. W 2015 r. w imporcie wciąż dominował kierunek wschodni, uzupełniany zakupami wewnątrzspółnotowymi. Największy udział ma długoterminowy kontrakt PGNiG – Gazprom, na podstawie którego w 2015 r. do Polski trafiło 89,5 TWh gazu, czyli 73% polskiego importu (Sprawozdanie 2016: 145). Działania polskich graczy rynkowych zmierzają do zrównoważenia kierunków pozyskiwania surowca, ograniczają import od partnerów wschodnich na rzecz zwiększonej wymiany wewnątrzspółnotowej (rys. 2).

Rysunek 2. Dywersyfikacja – planowana zmiana struktury źródeł dostaw gazu w latach 2016 i 2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie: OGP GAZ-SYSTEM S.A. 2016: 99.

Obecnie głównym narzędziem służącym dywersyfikacji źródeł dostaw gazu ziemnego do Polski jest, wybudowany w latach 2011–2015, Terminal LNG im. Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego w Świnoujściu, którym zarządza Polskie LNG S.A., Spółka zależna OGP Gaz-System (<http://www.gaz-system.pl/terminal-lng/>, dostęp: 5.06.2017). Decyzja o jego budowie jako strategiczna dla bezpieczeństwa energetycznego Polski, zapadła na posiedzeniu Rady Ministrów już w 2006 r. Terminal jest w stanie regazyfikować 5 mld m³ gazu ziemnego rocznie, z możliwością rozbudowy pozwalającej na osiągnięcie poziomu regazyfikacji do 7,5 mld m³ rocznie (szerzej m.in. ISBNNews 2017, dostęp: 7.06.2017).

Głównym dostawcą LNG jest obecnie Qatargas Operating Company Limited, który (na mocy dwóch kontraktów) dostarcza do Świnoujścia 3 mld m³ gazu rocznie². PGNiG zawiera także umowy na dostawy typu spot (w czerwcu 2016 r. była to jednorazowa dostawa z Norwegii, a w kwietniu 2017 r. podpisano umowę na dostawę LNG z USA). Jest to pierwsza i na razie jedyna tego rodzaju inwestycja w obrębie Mo-

² Doniesienia prasowe z przełomu maja i czerwca 2017 r., odnoszące się do informacji na temat zerwania stosunków dyplomatycznych przez wiele państw regionu z Katar, będące wynikiem formułowania zarzutów władzom emiratu, dotyczących wspierania terroryzmu, nie stanowią w opinii Ministerstwa Energii zagrożenia dla ciągłości dostaw do Polski; szerzej m.in. PAP 2017, dostęp: 7.06.2017).

rze Bałtyckiego oraz Europy Środkowo-Wschodniej. W kwietniu 2017 r. OGP Gaz-System podjął decyzję o rozbudowie terminala, dzięki czemu osiągnie on moc regazyfikacji 7,5 mld m³ rocznie. Obecnie są prowadzone prace dotyczące ogłoszenia przetargu dla wyłonienia wykonawcy. Oprócz tego jest analizowana opcja transportu skroplonego gazu drogą kolejową, znacznie tańsza niż obecnie (cysterny kołowe).

Ponadto w fazie szeroko rozumianych analiz jest brany pod uwagę również projekt pływającego terminala (FSRU – ang. *Floating Storage and Regasification Unit*), którego studium wykonalności zostanie dofinansowane przez Unię Europejską na kwotę ponad 1 mln euro. Wsparcie ma pochodzić z funduszu CEF (ang. *Connecting Europe Facility*). Inwestycja pozwoli na dostawy skroplonego gazu ziemnego do Polski na skalę od 4,1 mld m³ do nawet do 8,2 mld m³. Poza dostarczaniem gazu ziemnego po regazyfikacji do krajowej sieci przesyłowej miałyby też świadczyć m.in. usługi przeładunku i bunkrowania, czyli „tankowania” statków napędzanych LNG. Byłyby on konkurencyjny dla terminala FSRU Independence w Kłajpedzie. Ten projekt jest zapisany w strategii Gaz-Systemu jako alternatywa dla połączenia międzysystemowego Polski i Danii Baltic Pipe biegnącego po dnie Morza Bałtyckiego. Jest to część tzw. Korytarza Północnego, łączącego Polskę ze złożami norweskimi. Procedura *open season* dla Baltic Pipe jest odsuwana w czasie, dlatego też obie te opcje pozostają aktualne³.

Terminal LNG w Świnoujściu ma znaczenie wspólnotowe dla Brukseli, która zgodnie z dyrektywą nakazującą dywersyfikację źródeł dostaw surowców energetycznych wspiera tego rodzaju inicjatywy. Obecnie Europa uzależniona jest od rosyjskiego gazu i to zjawisko stale narasta (ok. 1/3 gazu w Europie pochodzi z Rosji). Gazociąg, który przebiega przez terytorium Ukrainy, wybudowany jeszcze za czasów Związku Radzieckiego, dostarcza 1/3 całości dostaw gazu rosyjskiego do Europy. Przez stale pogarszające się relacje między tymi krajami dostawy tym szlakiem stają się coraz mniej pewne, co zmusza odbiorców, a także

³ Analiza oparta na branżowych informacjach opisywanych m.in. w następujących źródłach: <http://www.bankier.pl> [dostęp: 15.05.2017], <http://www.gaz-system.pl> [dostęp: 15.05.2017], <http://www.polskielng.pl> [dostęp: 15.05.2017], a także w serwisach informacyjnych.

rosyjskiego dostawcę do poszukiwania alternatywnych dróg przesyłu, aby utrzymać obecną sytuację, która niestety kształtuje rosyjską politykę zagraniczną. Kraje Europy Zachodniej (jak np. Niemcy) od 2012 r. korzystają z gazociągu Nord Stream, biegnącego po dnie Morza Bałtyckiego w postaci dwóch nitek o łącznej przepustowości 55 mld m³ gazu rocznie. Pierwsza nitka została oddana do użytku już w 2011 r. Gaz transportowany tą drogą jest przesyłany gazociągami OPAL i NEL kolejno na południe do Czech (a stamtąd do Austrii i na Słowację) oraz na zachód – tj. w kierunku krajów Beneluksu oraz Francji (szerzej m.in. *Jak bardzo Europa jest uzależniona od gazu z Rosji?*, <http://forsal.pl>, dostęp: 31.05.2017).

Planowana jest także budowa kolejnych dwóch nitek Nord Stream 2 o podobnej przepustowości (zaskarżona przez Rząd RP oraz GK PGNiG do Komisji Europejskiej i Trybunału Sprawiedliwości UE w związku z łamaniem prawa unijnego), co jeszcze bardziej uzależnia Europę od rosyjskich dostaw, wykluczając kraje Europy Środkowo-Wschodniej ze szlaku tranzytowego i zmniejszając tym samym ich bezpieczeństwo (nie tylko energetyczne). Mimo głosów sprzeciwu z Polski, ze Słowacji, z Danii czy Ukrainy ten projekt zostanie zrealizowany, ponieważ są nim zainteresowane w głównej mierze strony niemiecka i rosyjska, które posiadają silną pozycję względem oponentów i są wzmocnione udziałem innych zachodnich koncernów. Niemcy zdają się nie zważać na zagrożenie wynikające z tego faktu, za to kraje V4 oraz inne w Europie Środkowo-Wschodniej są jak najbardziej świadome ryzyka i mocno angażują się w dywersyfikację źródeł dostaw gazu. W tych inicjatywach obecnie wyraźnie przoduje Polska, która dzięki Terminalowi LNG w Świnoujściu obniżyła wskaźnik uzależnienia od dostaw rosyjskich o 1/3, a po rozbudowie terminala niezależność wzrośnie o niemal połowę – tj. do stanu sprzed uruchomienia inwestycji. Polska posiada też własne źródła surowca, które obecnie pokrywają ok. 25% zapotrzebowania krajowego⁴. Jeżeli zaś planowane połączenie z Ukrainą zostanie

⁴ GK PGNiG prowadzi prace poszukiwawcze i odwierty na terenie kraju, aby jeszcze zwiększyć lokalne możliwości. Oprócz źródeł konwencjonalnych, według amerykańskiej Agencji ds. Energii, Polska posiada ponad 5 bln m³ gazu w łupkach, co pozwala na pokrycie zapotrzebowania lokalnego na ponad 300 lat. Jest to największe tego rodzaju złożo spośród wszystkich udokumentowanych na terenie 32 państw europejskich.

zrealizowane do końca 2019 r., to Polska będzie mogła wysyłać tą drogą ok 5–6 mld m³ gazu, który przez Ukrainę mógłby trafiać do Europy Południowej. Połączenie z Czechami, a właściwie jego drugi etap, umożliwi przesył gazu w obu kierunkach.

Zarówno połączenie z Czechami, jak i ze Słowacją ma dla Brukseli znaczenie wspólnotowe, co jak wcześniej zostało wspomniane, zapewnia wsparcie finansowe obu inwestycji. Byłby to doskonały początek w utworzeniu alternatywnej sieci zaopatrzenia w gaz regionu do tej, którą proponuje Gazprom i kraje Europy Zachodniej, nie zważając na interesy i bezpieczeństwo wschodnich sąsiadów. Dodatkowo rosyjski gigant „opłata” Europę także od południa – przez Morze Czarne magistralą South Stream, którą zamierza połączyć się przez Bułgarię i Serbię z Austrią i Włochami (pomijając Ukrainę, Słowację czy Polskę).

PODSUMOWANIE

Doświadczenia niektórych krajów europejskich (w tym huba gazowego zlokalizowanego w miejscowości Zeebrugge w Belgii) pokazują, iż na arenie międzynarodowej jest możliwa bardzo zaawansowana forma kooperacji pomiędzy interesariuszami, tj. przede wszystkim dostawcami z różnych stron świata i europejskimi odbiorcami gazu (szerzej Sienkiewicz 2013: 28–30). W Polsce szeroko jest dyskutowana kwestia możliwości budowy i organizacji tego typu przedsięwzięcia. Operacjonalizacja wizji wymaga jednak dalszego przekształcenia modelu (*defacto* struktury źródeł jego zasilania) rynku gazu w Polsce. Biorąc pod uwagę diagnozowany w poprzednich punktach opracowania

Niestety, amerykańscy giganci, jak Exxon Mobile, Chevron czy Talizman Energy, mówią o rozczarowaniu odwiertami próbnymi, których wykonano kilka (w porównaniu do 20 000 odwiertów rocznie na terenie USA), twierdząc, że polskie złoża są specyficzne i przy obecnych cenach wydobywania – nierentowne. GK PGNiG, PGE, Tauron i KGHM podpisały porozumienie w sprawie połączenia sił w wydobywaniu gazu z łupków. Fakty te wskazują, że droga pozyskania surowca jest otwarta, ale na wykorzystanie jej na skalę komercyjną będzie trzeba poczekać jeszcze ok. 10–15 lat (*Polskie łupki dają...*, <http://natemat.pl>, dostęp: 31.05.2017).

fundamentalny kontekst ekonomiczno-geopolityczny, ale także rozszerzając go o uwarunkowania społeczne i technologiczne, warto się również odnieść do kluczowych czynników sukcesu organizacji tak złożonego przedsięwzięcia, jakim potencjalnie mogłaby być budowa hubu gazowego. W istocie jego definicja powinna pośrednio nawiązywać do złożoności organizacyjno-technologicznej, jaka występuje przy tym bardzo zaawansowanym projekcie infrastrukturalnym, którego powodzenie jest determinowane z jednej strony poziomem relacji międzynarodowych (politycznych i gospodarczych) pomiędzy krajami – stronami umów międzynarodowych, ale także czynnikami o charakterze społecznym (m.in. bezpośrednio leżącymi u podstaw kreowania popytu na ten surowiec na rynkach wewnętrznych) oraz technologicznymi. Według opinii wielu specjalistów Polska ma szansę na stworzenie hubu gazowego, który łączyłby systemy przesyłowe takich krajów, jak Czechy, Słowacja, Litwa, Ukraina (nadal jest opracowywany model finansowania tej inwestycji, ponieważ w przeciwieństwie do trzech poprzednich krajów Ukraina nie jest członkiem UE, dlatego też fundusze unijne nie mogą partycypować w finansowaniu inwestycji w takim samym stopniu), kraje bałkańskie oraz Rumunia i Węgry. Jest to wysoce prawdopodobne, ponieważ prowadzone obecnie inwestycje dają możliwość stworzenia bardzo wysokiej nadwyżki surowca w stosunku do krajowego zapotrzebowania, które w zależności od czynników zewnętrznych (jak długość okresu zimowego, tj. sezonu grzewczego) waha się między 15 a 16 mld m³.

Planowana budowa korytarza północnego łączącego Skandynawię z Polską i innymi krajami na południe i wschód daje silną pozycję negocjacyjną z Rosją w zakresie ceny błękitnego paliwa, które dla krajów dawnego bloku wschodniego są znacznie wyższe niż dla zachodnich odbiorców i dzięki dywersyfikacji źródeł dostaw oraz własnym zasobom mają alternatywę dla rosyjskiego surowca⁵. Kraje Europy Środkowo-Wschodniej pod tym względem znacząco odstają na tle Zachodu i od kiedy stosuje się w nich gaz ziemny jako paliwo, były (jeśli

⁵ Szerzej m.in. *Jak bardzo Europa jest uzależniona od gazu z Rosji?*, <http://forsal.pl> [dostęp: 31.05.2017].

nie w pełni, to w większości) uzależnione od dostaw z Rosji i w wielu przypadkach taki stan utrzymuje się do dziś. W opinii autorów opracowania ta sytuacja może stanowić jedną z ważniejszych barier na drodze do urealnienia wizji budowy huba gazowego w Polsce, choć oczywiście zawsze można poddać w wątpliwość, co w tym przypadku powinno stanowić cel, a co – środek jego osiągnięcia.

BIBLIOGRAFIA

- Antonowicz A., Antonowicz P., 2014, *Jakościowe metody ekonomicznej analizy otoczenia dalszego w projektach inwestycyjnych – ramowy układ sił i ocena atrakcyjności sektora*, red. J. Sadkowska, M. Chmielewski, „Zarządzanie projektami – wybrane aspekty”, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 2003/55/WE.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylecia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE.
- Gaz-System podjął działania w kierunku rozbudowy terminalu LNG w Świnoujściu, ISBNews, <http://biznes.onet.pl> [dostęp: 7.06.2017].
- Iwicki P., Janusz P., Szurlej A., 2014, *Wpływ liberalizacji rynku gazu ziemnego na bezpieczeństwo energetyczne Polski*, „Rynek Energii” nr 3/2014.
- Jak bardzo Europa jest uzależniona od gazu z Rosji?, <http://forsal.pl> [dostęp: 31.05.2017].
- Lisiński M., 2004, *Metody planowania strategicznego*, Warszawa: PWE.
- OGP GAZ-SYSTEM S.A., 2016, *Krajowy Dziesięcioletni Plan Rozwoju Systemu Przesyłowego. Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na paliwa gazowe na lata 2016–2025*, <http://www.gaz-system.pl> [dostęp: 4.05.2017].
- Polska czeka na ważny statek z Kataru. Wiceminister energii uspokaja, PAP na portalu: <http://tvn24bis.pl> [dostęp: 7.07.2017].
- Polskie łupki dają łupnia – amerykański gigant rozzaczarowany, <http://natemat.pl> [dostęp: 31.05.2017].

- Rozporządzenie (UE) nr 994/2010 w sprawie środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego i uchylenia dyrektywy Rady 2004/67/WE.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z 28 czerwca 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie paliwami gazowymi, Dz. U. z 2013 r., poz. 820.
- Sienkiewicz M., 2013, *Królestwo Belgii – europejskie centrum handlu i węzeł transportu gazu ziemnego*, „Wiadomości” 4(180)/2013.
- Sienkiewicz M., 2015, *Liberalizacja rynku gazu ziemnego w Europie Środkowej i Wschodniej na przykładzie wybranych państw*, XVIII Krajowa Konferencja GAZTERM 2015, materiały konferencyjne.
- Sprawozdanie z działalności Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w 2015 r., Urząd Regulacji Energetyki, Warszawa, kwiecień 2016.
- Uchwała Rady Ministrów nr 202/2009 w sprawie Polityki Energetycznej Polski do 2030 r., www.me.gov.pl.
- URE, 2016, *Sprawozdanie z działalności Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki za rok 2015*, <http://www.ure.gov.pl> [dostęp: 4.05.2017].
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne, Dz. U. z 2017 r., poz. 220.
- Węgrzyn A., 2015, *Próba oceny procesu konsolidacji sektora dystrybucji paliwa gazowego w Polsce na przykładzie Grupy Kapitałowej Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A.*, „Zarządzanie Finansami i Rachunkowość”, t. 7, nr 3(1)/2015.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- <http://forsal.pl>
<http://www.gaz-system.pl>
<http://www.me.gov.pl>
<http://www.pgnig.pl>
<http://www.rynek-gazu.cire.pl>
<https://europa.eu>
<https://www.psgaz.pl>
<https://www.ure.gov.pl>